بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

بە پێی حوکمی بڕگەی (1) لە ماددەی (56) لە یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو و بە پاڵپشتیی ئەو یاساکارییەی ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان خستیانە روو، پەرلەمانی کوردستان – عیراق لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (26) لە رۆژی 2011/6/15دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (7)ی ساڵی 2011

یاسای ئەنجومەنی گشتی راژە لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوە و دەستەواژانەی دادێن واتاکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان – عیراق.

دووەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی گشتیی راژە لە هەرێمدا.

سێیەم: سەرۆکی ئەنجومەن: سەرۆکی ئەنجومەنی گشتیی راژە لە هەرێمدا.

بەشی دووەم

دامەزراندن و ئامانج

ماددەی دووەم:

لە هەرێمدا ئەنجومەنێك بە ناوی (ئەنجومەنی گشتیی راژە لە هەرێمی کوردستان) دادەمەزرێت و خاوەن کەسایەتیی مەعنەوەی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی دەبێت، سەرۆکەکەی یان هەر کەسێك ئەو رای دەسپێرێت نوێنەرایەتیی دەکات و سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

ماددەی سێیەم:

ئامانجی ئەنجومەن ئەمانەیە کە دادێن:

یەکەم: بەرز کردنەوەی ئاستی وەزیفەی گشتی و پەرەپێدانی راژەی گشتی و دەستەبەر کردنی دەرفەتی یەکسان و مسۆگەر کردنی بنەمای یەکسانی بۆ کەسانی شیاو بە پڕکردنەوەیان.

دووەم: نەخشە کێشان بۆ کاروباری وەزیفەی گشتی و سەرپەرشتی کردنی.

سێیەم: پەرەپێدانی دەزگای کارگێڕی و بەرز کردنەوەی ئاستی پەیکەری وەزیفیی دامەزراوەکانی هەرێم و پەرەپێدانی توانای فەرمانبەرانی راژەی گشتی بۆ ئەوان بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنانی پەیوەندیدار.

بەشی سێیەم
پەیکەری ڕێکخستن

ماددەی چوارەم:

ئەنجومەن بریتییە لەم پێکهاتانەی دادێن:

یەکەم: فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و دارایی و یاسایی.

دووەم: فەرمانگەی توێژینەوە و لێکۆڵینەوەی کارگێڕی.

سێیەم: فەرمانگەی پەرەپێدانی کارگێڕی.

چوارەم: فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون.

پێنجەم: راوێژکاری ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

جێگری سەرۆك جێی سەرۆك دەگرێتەوە و لە کاتی ئامادە نەبوونیشدا دەسەڵاتەکانی پیادە دەکات.

ماددەی شەشەم:

یەکەم: ئەنجومەن بە بانگهێشتی سەرۆك یان جێگرەکەی لە کاتی ئامادە نەبوونی سەرۆکدا، کۆ دەبێتەوە.

دووەم: ئەنجومەن بە ئامادە بوونی زۆرینەی ئەندامانی کۆ دەبێتەوە و بڕیارەکانی ئەنجومەنیش بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی ئامادەبوو دەدرێن، ئەگەر دەنگەکانیش یەکسان بوون ئەو لایە قبوولٚ دەکرێت کە سەرۆك دەنگی لەگەڵ داوە.

بەشی چوارەم
ئەرکەکانی ئە نجومەن

ماددەی حەوتەم:

ئەنجومەن بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنانی پسپۆر یان پەیوەندیدار، ئەم ئەرکانەی دادێن دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: دامەزراندن و دامەزراندنەوە و بەرز کردنەوە لە ڕاژەی گشتی و لە سەر بنەمای پێوەری پیشەیی و توانا و پێویستی و بەو جۆرەی لەگەڵ پسپۆرایەتیی ئەنجومەنەکانی خۆجێیی یەکەکانی کارگێڕیدا ناکۆك نەبێت لەگەڵ بەدی هێنانی هاوسەنگی لە نێوان پارێزگاکاندا.

دووەم: دارِشتنی سیاسەتی ڕاژەی گشتی و دیاری کردنی ئامرازەکانی پیادە کردنی و هەڵسەنگاندنی ئاستی بەجیٚ گەیاندن.

سێیەم: پێشنیار کردنی یاسا و ڕێسای ڕێکخستن و پەرەپێدانی کاروباری وەزیفەی گشتی یان را دەربڕین تێیاندا.

چوارەم: ئامادە کردنی پەیکەری وەزیفیی وەزارەتەکان و لایـەنانی گـرێ نـەدراو بـە وەزارەت و هەموو دامەزراوێك کە وەزیفەی گشتیی تێدایە.

پێنجەم: شیکردنەوە و وەسف کردنی وەزیفەی گشتی و دانانی مەرجەکانی پڕ کردنەوەی.

شەشەم: دانانی سیاسەتی تایبەت بە مەشق و شیاندنی فەرمانبەرانی راژەی گشتی.

حەوتەم: دانانی سیاسەت و پرەنسیپ کە بەدی هێنانی هاوسەنگی لە نێوان ژمـارەی فەرمانبـەران لـە فەرمانگەکانی جۆربەجۆری هەرێم و راژەی پێشکەش کراو مسۆگەر دەکات.

هەشتەم: ئەنجام دانی لێکۆڵینـەوە و توێژینـەوەی پەیوەندیـدار بـە پەرەپێـدانی وەزیفـەی گشـتی و پێشکەش کردنی راسپاردە لەبارەیەوە بە لایەنی پەیوەندیدار لـە هەرێمدا.

نۆیەم: ئامادە کردنی راپۆرتێکی ساڵانە لەبارەی کارەکانی ئەنجومەن کە بریتی بێت لە پێداچوونەوە بە پرۆسەکانی دامەزراندن و ئەو راسپاردانەی بە پێویستیان دەزانێت بۆ بـەرز کردنـەوەی ئاستی راژەی گشتی و بەرز کردنەوەی بۆ سەرۆکایەتیی هەرێم و سـەرۆکایەتیی پەرلـەمان و سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران.

دەیەم : ئامادە کردنی راپۆرتی سـاڵانە لـەبارەی هـەر وەزارەتێـك یـان ئـەو لایەنـەی گرێـدراوی وەزارەت نییە و بەرز کردنەوەی بـۆ سـەرۆکایەتیی هـەرێم و سـەرۆکایەتیی پەرلـەمان و سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران، بریتیش بێـت لـە راسـپاردە و پێشـنیاری پێویسـت بـۆ مسۆگەر کردنی باش بەجێ گەیاندنی کار.

یازدەیەم: ئامادە کردنی پرۆژە بودجەی تایبەت بە ئەنجومەن بـۆ تۆمـار کردنـی لـە نێـو بودجـەی گشتیی هەرێمدا.

دوازدەم: بەجێ گەیاندنی رووماڵ و لێکۆڵینـەوە و ئامـار و پێشـکەش کردنـی ئـەو پێشـنیارانەی پەیوەندییان بە بەدی هێنـانی هاوسـەنگی لـە نێـوان پەیکـەری مووچـە و ئاسـتی گشـتیی بژێوییەوە هەیە، لەبەر رۆشنایی خەرجیی گوزەران و نرخی کاڵا و خزمەت و پێوەرەکـانی ئابووری و دیاری کردنی ئاستی هەرە نزمی گوزەرانی تاك لـە وەزیفەی گشتیدا.

سێزدەم: ئەنجومەن بۆی هەیە شیانی ئەو کەسانە تاقی بکاتـەوە، کـە دەخوازرێـت دابمـەزرێن یـان دابمەزرێندرێنەوە، چ بە دیمانە یان تاقی کردنەوەی بە نووسین یان بە هەردووکیان پێکەوە، بۆ ئاشنا بوون بە خەسڵەت و توانستی جەستە و شیانەکانیان، ئەوانەش لەوە بـەدەر دەبـن کە راژەی پێشوویان لە وەزیفەیەکدا هەیـە و تێیـدا چەسـپاون یـان هـەڵگری بڕوانامـەی باڵان، تەنیا مەگەر ژمارەی ئەوانەی بۆ بەدەست هێنـانی ئـەو وەزیفانـەی داوا کـراوە پـڕ بکرێنەوە لەو وەزیفانە زیاتر بێت.

چواردەم: بایەخ دان بە دامەزراندنی خاوەن پێداویستی تایبـەت لـەو وەزیفانـەی لەگـەڵ توانـا و شیانیاندا دەگونجێت.

بەشی پێنجەم
پەیکەری ئە نجومەن و میکانیزمی کار

ماددەی هەشتەم:

پەیکەری ئەنجومەن و میکانیزمی کار

یەکەم: ئەنجومەن پێك دێت لـە:

1- سەرۆکی ئەنجومەن.

2- جێگری سەرۆکی ئەنجومەن.

3- بەڕێوەبەرانی گشتی لـە ئەنجومەندا.

4- راوێژکاری ئەنجومەن.

دووەم:

1- سەرۆکی ئەنجومەن بە پلـەی (بریکاری وەزارەت) دەبێت.

2- جێگری سەرۆکی ئەنجومەن و ئەندامانی بە پلـەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن.

سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامان کاندید دەکات و، بە پێی ئەم مەرجانەی دادێن بە مەرسوومێکی هەرێمی دادەمەزرێن:

1- هاوولاتیی هەرێم بێت و تێیدا نیشتەجیٚ بێت.

2- هەلگری بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت و خـاوەن شـارەزایی و شـیان بێـت کـە شایسـتە بـە وەرگرتنی وەزیفەکە بێت و لـە بواری پسپۆرایەتیی خۆیدا راژەی هەبێت.

3- ژیاننامە و رەفتاری باش بێت.

4- بە تاوان یان کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم نەدرا بێت.

چوارەم: ئەو کاندید کردنەی لـە بڕگەی (سێیەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە بە پێی ئـەم میکانیزمـەی دادیٚ دەبێت:

1- ئەنجومەنی وەزیران دەرگای هاتنە پێش لـە هەموو دەزگاکانی راگەیاندن (بینراو و بیسـتراو و خوێندراوە) بۆ ماوەیەك کە لـە سی رۆژ زیاتر نەبێت رادەگەیەنێت.

2- راگەیاندنەکە هەموو مەرجەکانی کاندید کە لـەم یاسایەدا هاتوون، دەگرێتە خۆ.

پێنجەم: سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن بە پێی یاسا بۆ ماوەی (5) سـالٚ کـە بـۆ یەك جار قابیلی نویٚ کردنەوەیە دادەمەزرێن.

شەشەم: سەرۆك، هێندەی پەیوەندیی بە کاروبـاری کـارگێڕی و دارایـی تایبـەت بـە ئەنجومەنـەوە هەبێت، دەسەلاتی وەزیری تایبەتمەند پیادە دەکات، بۆشی هەیە هەندێك لـە دەسەلاتەکانی بە جێگرەی بدات.

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: ئەندامانی ئەنجومەن ئەرکی بەڕێوە بردنی ئەو فەرمانگانەی لە بەندەکانی (یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم) لە ماددەی هەشتەمی ئەم یاسایەدا هاتوون، دەگرنە ئەستۆ.

دووەم: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر کە بە لای کەمەوە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەیە، نووسینگەی سەرۆکی ئەنجومەن بەڕێوە دەبات.

بەشی شەشەم
حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی دەیەم:

ئەنجومەن بۆی هەیە پەیڕەوی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی یازدەم:

ئەنجومەن بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بەڕێوەبەرایەتی یان هۆبە یان بەش لەنوێ بکاتەوە یان هەڵوەشێنێتەوە یان تێکەڵیان بکات.

ماددەی دوازدەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

ماددەی سێزدەم:

ئەم یاسایە دوای تێپەڕ بوونی (60) رۆژ بە سەر بڵاو کردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت.

محمد قادر عبدالله
(د. کەمال کەرکووکی)
سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

هۆی دەرچوونی

لە پێناو دامەزراندنی دەوڵەتی دەزگایی و رێکخستنی کاروباری وەزیفەی گشتی و پێکهێنانی ئەنجومەنێك ئەرکەکەی پەرەپێدانی کار بێت لە فەرمانگەکانی هەرێمدا و گەڵاڵە کردنی رێسا و بنەمای دروست و دابین کردنی دادپەروەری و بێ لایەنی و مسۆگەر کردنی پێوەرەکانی توانست لە دامەزراندن و دامەزراندنەوە و بەرز کردنەوەدا، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.